

KOLEKSI LUKISAN KARTUN
MENGENAI
ALAM SEKITAR

KOLEKSI LUKISAN KARTUN
MENGENAI
ALAM SEKITAR

Koleksi Lukisan Kartun Mengenai Alam Sekitar

ISBN 978-967-2845-25-6

Diterbitkan oleh
Kementerian Alam Sekitar dan Air
Aras 1-4, Podium 2 & 3,
No. 25, Persiaran Perdana, Presint 4,
Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan
62574 PUTRAJAYA

Laman Web: www.doe.gov.my

Edisi ketiga 2022

Penyunting
Bahagian Komunikasi Strategik
Jabatan Alam Sekitar
Malaysia

Hak cipta Jabatan Alam Sekitar, 2005, 2008 dan 2022

Hak cipta terpelihara, tiada mana-mana bahagian daripada buku ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau ditukar kepada apa-apa bentuk dengan sebarang cara sekali pun tanpa izin daripada penerbit.

Dicetak oleh:
Visual Print Sdn Bhd
No. 47-1, Jalan Damai Raya 1
Alam Damai, Cheras
56000 Kuala Lumpur

Kandungan

PRAKATA ..... **ii**

PENGENALAN **1**

PENCEMARAN UDARA **2**

LAPISAN OZON **16**

PENCEMARAN AIR **24**

32 ..... **PEMUSNAHAN ALAM SUMBER SEMULAJADI**

40 ..... **BAHAN BUANGAN TOKSIK DAN BERBAHAYA**

48 ..... **BIODATA KARTUNIS**

Prakata

Assalamualaikum wbt dan Salam Sejahtera,

Alhamdulillah, syukur ke hadrat Allah SWT kerana dengan limpah dan kurnia-Nya, JAS telah berjaya menerbitkan buku Koleksi Kartunis Alam Sekitar. Sekalung tahniah dan setinggi-tinggi penghargaan diucapkan kepada semua yang terlibat dalam menjayakan penerbitan buku ini khususnya Bahagian Komunikasi Strategik, JAS.

Penerbitan buku Koleksi Kartunis Alam Sekitar ini menerapkan elemen cintakan alam sekitar yang disampaikan dalam bentuk yang santai dan mudah difahami.

Gaya penulisan berbentuk animasi ini dipilih kerana ia merupakan kaedah komunikasi yang mudah diterima, bersahaja dan mampu menarik perhatian perhatian segenap lapisan masyarakat dan seterusnya menyokong usaha Jabatan Alam Sekitar dalam melestarikan alam sekitar.

Buku kartunis ini merupakan kesinambungan dari Koleksi Lukisan Kartun Mengenai Alam Sekitar yang telah diterbitkan pada Tahun 2005. Ianya memaparkan scenario kehidupan masyarakat Malaysia dan pelbagai isu alam sekitar yang dialami oleh negara.

Sebagai usaha untuk memastikan hasil dayacipta unik terus dihargai dan di perembangkan ke pelbagai lapisan masyarakat, JAS telah mengambil inisiatif untuk mendokumentasikan hasil-hasil seni ini dalam bentuk kompilasi dari edisi terdahulu dan edisi kini. Turut dimuatkan ialah huraian berkaitan isu-isu alam sekitar yang telah dipaparkan menerusi karya tersebut.

Selamat membaca dan menghayati mesej yang terkandung didalam karya seni yang dipaparkan ini. Semoga ia dapat menyemarakkan lagi rasa tanggungjawab kita untuk memulihara alam sekitar.

“Alam Sekitar, Tanggungjawab Bersama”

WAN ABDUL LATIFF BIN WAN JAFFAR

Ketua Pengarah Alam Sekitar

Pengenalan

Dalam menempuh perkembangan pesat ke arah sebuah negara maju, negara kita turut menghadapi isu-isu alam sekitar yang sekiranya tidak dibendung boleh menggugat kesejahteraan hidup rakyat. Pengalaman menunjukkan bahawa tindakan penguatkuasaan undang-undang sahaja tidak memadai untuk menangani masalah yang timbul. Kesedaran dan peranan setiap individu itu amat diperlukan dalam melindungi alam sekitar. Sehubungan itu, program promosi kesedaran alam sekitar di kalangan masyarakat kini perlu dipertingkatkan dan dipelbagaikan bagi mencakupi setiap genap lapisan masyarakat.

Kartun merupakan kaedah komunikasi yang mudah diterima, bersahaja dan mampu menarik perhatian segenap lapisan masyarakat. Sebagai usaha untuk memastikan hasil dayacipta unik terus dihargai dan diperkembangkan ke pelbagai lapisan masyarakat, JAS mengambil inisiatif untuk mendokumentasikan hasil-hasil seni ini di dalam bentuk seni kreatif. Ia merupakan salah satu bentuk promosi kesedaran yang menarik dan dekat dihati masyarakat.

Semoga ia dapat menyemarakkan lagi rasa tanggungjawab kita untuk memulihara alam sekitar amanah Tuhan ini.

Selamat Membaca.

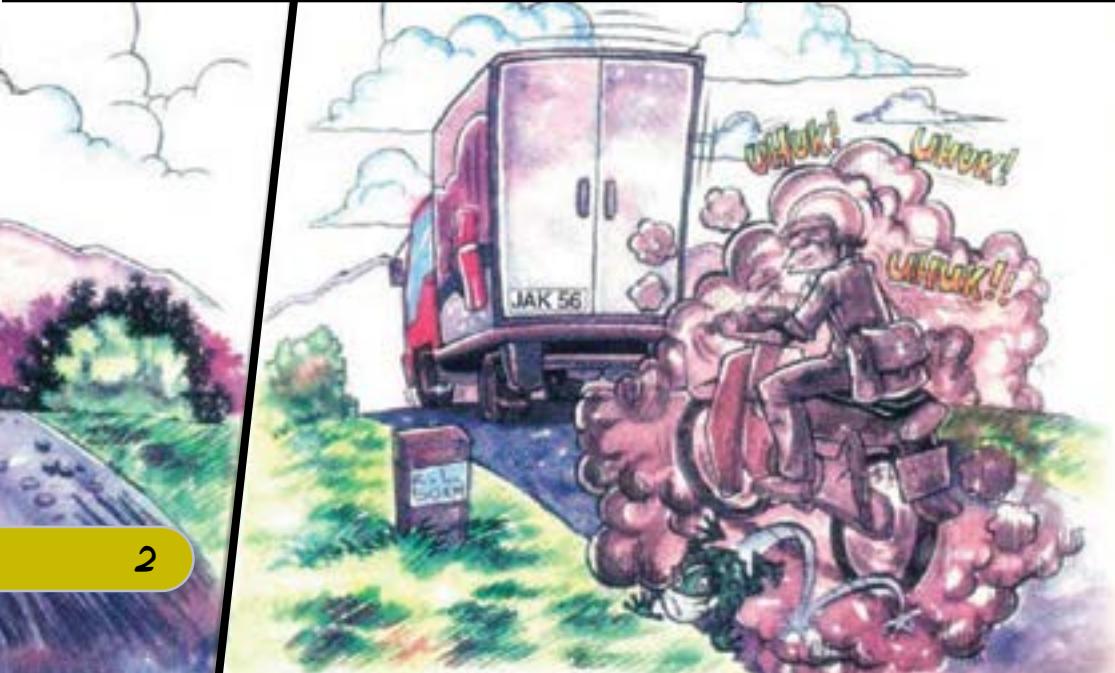

PENCEMARAN UDARA

Udara mengandungi 78% nitrogen, 21% oksigen dan selebihnya karbon dioksida, wap air dan gas-gas nadir.

SEKARANG NI
RAMAI YANG
BATUK-BATUK...

BIASA LA TU...
TAK JAGA
KESIHATAN...

JENIS-JENIS PENCEMARAN

- ASAP KENDERAAN DAN ASAP-ASAP KILANG
- PEMBAKARAN SISA SAMPAH DOMESTIK
- PEMBAKARAN HUTAN
- PENGGUNAAN SUMBER TENAGA YANG TIDAK BOLEH DIPERBAHARUI SEPERTI PETROL, DIESEL, ARANG BATU.

KESAN PENCEMARAN UDARA

1. JEREBU

2. PENIPISAN LAPISAN OZON

3. KESAN RUMAH HIJAU

4. SMOG

5. HUJAN ASID

Tahap kualiti udara diukur menggunakan kaedah Indeks Pencemar Udara (Air Pollutant Index). Parameter yang diukur ialah:

1. OZON
2. KARBON MONOKSIDA
3. NITROGEN DIOKSIDA
4. SULFUR DIOKSIDA
5. PM_{10}

SAYA MEMPUNYAI DIAMETER KURANG DARI 10 MIKRON. SAYA MASUK DALAM PARU-PARU DAN MEROSAKAN KESEHATAN KAMU.

SAYA GAS ISTIMEWA. DALAM KUANTITI SEDIKIT, SAYA BERGUNA. TAPI JIKA DISEDUT DALAM KUANTITI BANYAK, SAYA JADI BERBAHAYA.

SAYA GAS BERACUN YANG BOLEH MEMBAHAYAKAN SISTEM PERNAFASAN MANUSIA BILA DISEDUT. SAYA JUGA MEMBAHAYAKAN HIDUPAN MARIIN, TANAH DAN SEBAGAINYA.

SAYA IALAH GAS BERACUN DAN MENYEBABKAN SESAK NAFAS JIKA DISEDUT. SAYA BOLEH MENYEBABKAN PENYAKIT PERNAFASAN.

DIAMETER SAYA KURANG 2.5 MIKRON. JAUH LEBIH BAHAYA BERBANDING PM_{10} . SAYA MEMASUKI PARU-PARU DAN SALURAN DARAH KAMU.

Terdapat dua punca utama pencemaran udara iaitu:

PUNCA

SEMULAJADI SEPERTI
LETUSAN GUNUNG
BERAPI, KEBAKARAN
HUTAN SECARA
SEMULAJADI,
RIBUT PASIR;

AKTIVITI MANUSIA SEPERTI
PEMBAKARAN BAHAN API
FOSIL (SEPERTI PETROL,
DIESEL, ARANG BATU)
UNTUK PENJANAAN TENAGA,
PELEPASAN ASAP KENDERAAN,
PELEPASAN INDUSTRI,
PEMBAKARAN
SISA DOMESTIK

GELAPNYA MACAM
MANA NAK AMIK
GAMBAR NI?

SO₂ HC NO_x
PM CO

APAKAH KESAN PENCEMARAN UDARA?

1. **ASAP KARBON MONOKSIDA BOLEH MEMBAWA MALUT SEKIRANYA DIHIDU DALAM JUMLAH YANG BANYAK**

2. **HUJAN ASID, JEREBU, SMOG, DAN KESAN RUMAH HIJAU**

3. **PENIPISAN LAPISAN OZON, PENYEBAB KEPADA PEMANASAN GLOBAL**

4. **SINARAN UV YANG TINGGI BOLEH MENJEJASKAN KESIHATAN SEPERTI KANSER KULIT DAN GANGGUAN SISTEM IMUNISASI.**

5. **JEREBU**

6. **GANGGUAN SISTEM PERNAFASAN, PENGLIHATAN DAN JUGA PENYAKIT KANSER.**

7. **KEMUSNAHAN HABITAT KEPUPUSAN SPESIES HIDUPAN.**

8. **KEINDAHAN ALAM TERJEJAS**

9. **KEHILANGAN SUMBER EKONOMI SEPERTI PELANCONGAN DAN PERTANIAN**

10. **PULAU HABA**

hotline JAS:
1-800-88-2727

PESANAN HIJAU

- Patuhi undang-undang alam sekitar
- Amalkan produk bebas CFC
- Berjimat dalam penggunaan tenaga elektrik
- Amalkan aktiviti menanam pokok
- Menyelenggarakan enjin dan menguji pelepasan asap kenderaan secara berkala
- Warga alam sila laporkan sebarang kejadian pencemaran kepada hotline JAS

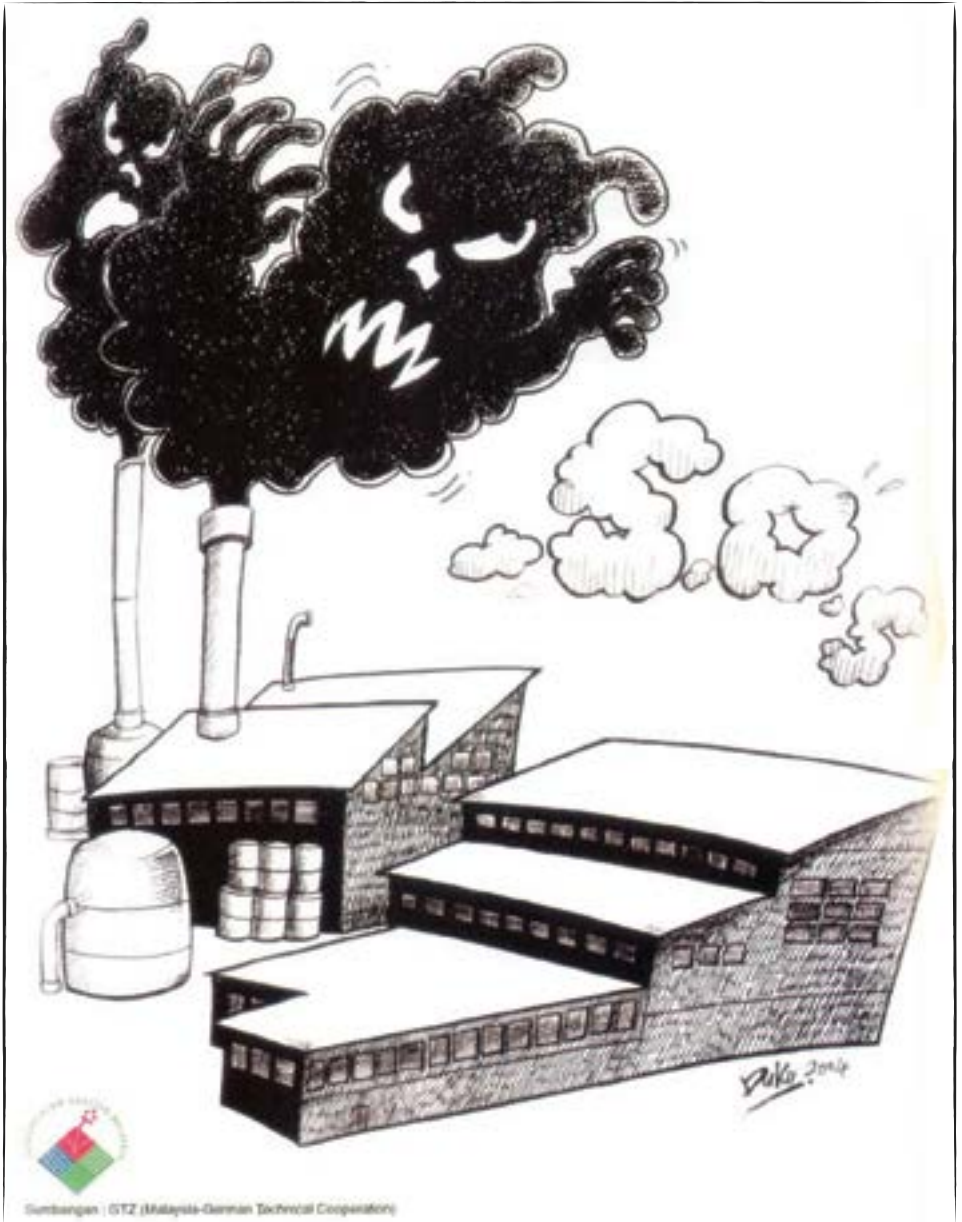
KAWALAN UNDANG-UNDANG

Akta Kualiti Alam Sekeliling, 1974

- Akta ini memperuntukkan kawalan had tahap pelepasan (CO, NO_x, partikulat dan HC) untuk kenderaan bermotor.
- Kawalan pelepasan asap dari semua jenis industri.

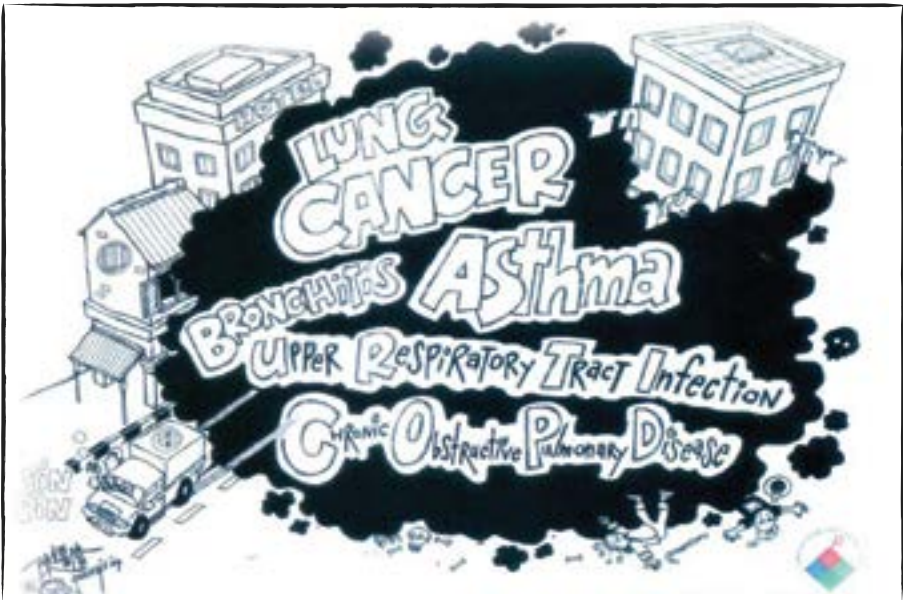
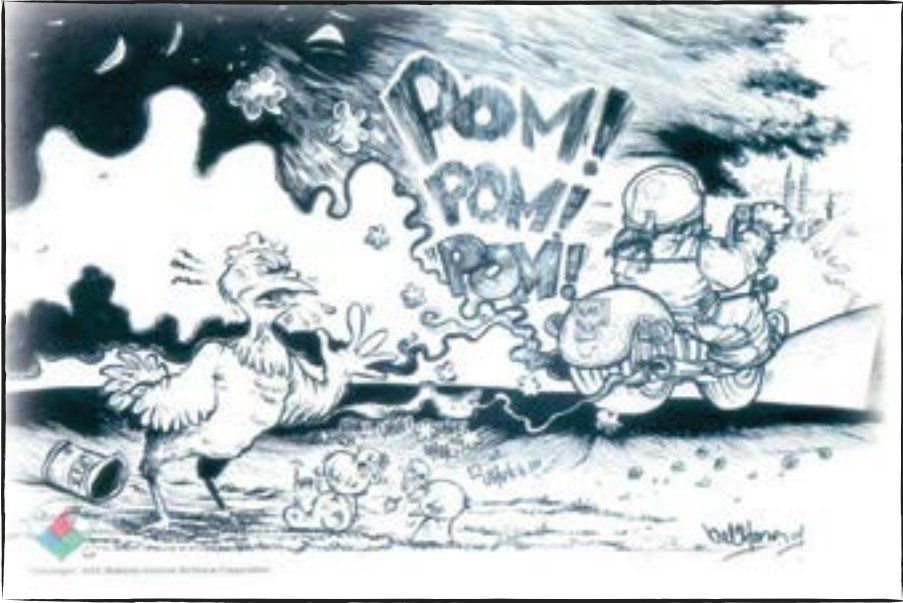

Sumbangan : GTZ (Malaysia-German Technical Cooperation)

OZONE LAYER

ATMOSPHERE

EARTH

RADIATION

The ozone hole

LAPISAN OZON

Lapisan ozon (O_3) ialah lapisan di stratosfera yang terletak 15-50 km dari permukaan bumi. Ia memainkan peranan penting sebagai lapisan penapis yang melindungi kita.

**CHLOROFLUOROCARBON
(CFC) PUNCA UTAMA OZON
SEMAKIN MENIPIS**

KEGUNAAN UTAMA CFC

PENDINGIN
KERETA

REFRIGERAN
BANGUNAN

AGEN
PENGEMBAK
LUNTUK FOAM

HALON
(PENCEGAH
KEBAKARAN)

METIL BROMID
RAWATAN /
FUMIGASI TANAH

INDUSTRI
PENCUCIAN DAN
ELEKTRONIK

PROPELAN
LUNTUK INDUSTRI
AEROSOL

BAGAIMANA LAPISAN OZON MENJADI NIPIS ?

1

Sinar UV matahari akan mengurai CFC yang terbebas ke udara

2

membebaskan atom Cl dan F1 membentuk suatu 'chain reaction' untuk menghapus molekul ozon

3

Setiap atom Cl dan F1 yang bertindak sebagai pemangkin boleh menghapuskan lebih 100,000 molekul ozon

APAKAH KESAN OZON SEMAKIN MENIPIS

Pendedahan kepada paras UV yang tinggi dan berterusan boleh menyebabkan kesan yang negatif pada manusia dan alam sekitar.

1. KANSER KULIT
2. KATARAK MATA
3. GANGGUAN SISTEM IMUNISASI
4. PENGURANGAN POPULASI PLANKTON, LARVA IKAN DAN TUMBUHAN LAUT
5. MENJEJASKAN RANTAI MAKANAN EKOSISTEM AKUATIK
6. SINAR RADIASI UV-B AKAN MENGHALANG TUMBESARAN TUMBUHAN
7. KESAN RUMAH HIJAU
8. SINAR UV-B ROSAKKAN KOMPOSISI BAHAN-BAHAN BINAAN

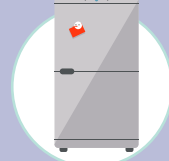
PESANAN HIJAU

**GUNAKAN
BAHAN
GANTIAN
CFC**

**AMALAN
KONSEP
'CLEANER
PRODUCTION'**

**GUNAKAN
HANYA BAHAN
KEPERLUAN
RUMAH YANG
DILABELKAN
'BEBAS CFC'**

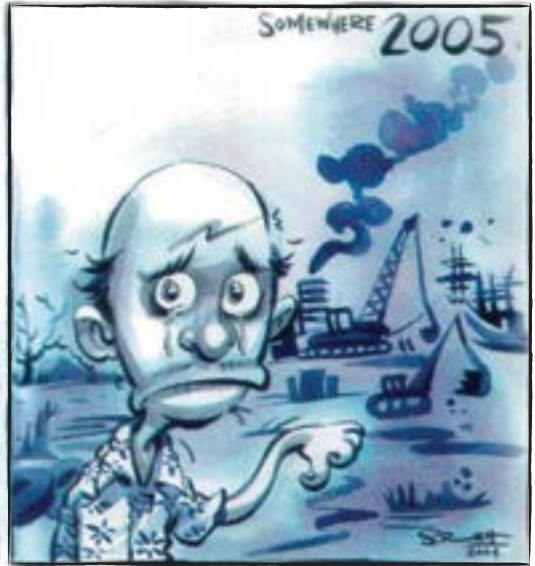

SAYANG SARAWAK
SUNGAINYA SEMPIT,
KAPAL DAGANG PARKING DI TEPI,
CUACA PANAS MATA PUN SAKIT,
LUNTUNGLAH KAU ADA TOPI...

PENCEMARAN AIR

Air merupakan sumber yang penting untuk kehidupan bumi. Antara sumber bekalan air yang penting ialah air hujan, air sungai, air tasik dan air bawah tanah.

DARI PAGI ASYIK
DAPAT SAMPAH HANYUT
JE.. MACAM MANA KITA
NAK CARI MAKAN?

SEEKOR BAYANG
IKAN PUN TAK
NAMPAK LAGI NI..

PUNCA PENCEMARAN AIR

1. PEMBUANGAN SISA KUMBAHAN
YANG TIDAK DIRAWAT SEMPURNA

2. PEMBUANGAN SISA AKTIVITI
PERTANIAN YANG TIDAK DIKAWAL

3. BUANGAN TERJADUAL YANG
DILUPUS SECARA HARAM

4. EFLUEN KILANG-KILANG YANG
TIDAK DI RAWAT SEMPURNA

5. HUJAN LEBAT DAN BANJIR
YANG MEMBAWA SAMPAH SARAP

6. SIKAP TIDAK BERTANGGUNGJAWAB
INDIVIDU MEMBUANG SAMPAH
SARAP MERATA-RATA

7. AKTIVITI EKONOMI SEPERTI TERNAKAN,
PERLOMBONGAN, PERTANIAN DAN
PEMBALAKAN

- Efluen: sisa buangan cecair seperti bahan kimia, kumuhan dari kilang, atau kumbahan yang mengalir keluar ke dalam sungai atau laut.

APAKAH IMPAK DAN KESAN PENCEMARAN AIR?

**SISTEM
EKOLOGI
AKAN PUPUS**

**KUALITI DAN
KUANTITI
BEKALAN
AIR BERSIH
TERJEJAS**

**EKONOMI
NESARA
TERJEJAS**

**KEINDAHAN
ALAM DAN NILAI
ESTETIKA AKAN
MENURUN**

**BIODIVERSITI
AKAN
TERANCAM**

**KESIHATAN
MANUSIA
TERGUGAT**

**KOS RAWATAN
AIR MENINGKAT**

PESANAN HIJAU

AMALKAN
PENGELOMPOKAN BERSIH,
MEMATUHI PERATURAN
DAN UNDANG-UNDANG
BERKAITAN KAWALAN
PENCEMARAN AIR.

MEMASTIKAN AKTIVITI
YANG MELIBATKAN TANAH
DILAKUKAN SECARA
BERJADUAL DAN
MENGIKUT KAEDAH
YANG BETUL.

MENGAMALKAN SIKAP
BERJIMAT CERMAT DAN
TIDAK MENJADIKAN SUNGAI
DAN PARIT SEBAGAI TEMPAT
PEMBUANGAN SISA DAN
BAHAN BUANGAN.

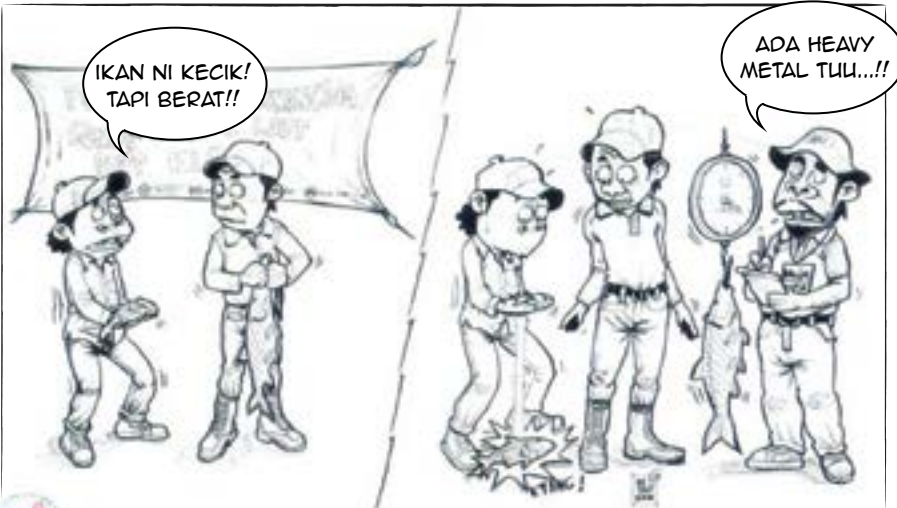

LAUT DAH
TERCEMAR...!!!
TAK BOLEH TAHAN LA...
LEMAS!!

Cartoon: Alan Sakti Wicaksa, Ed. 2012

IKAN NI KECIK!
TAPI BERAT!!

Cartoon: Sakti Wicaksa, Ed. 2012

PEMUSNAHAN ALAM DAN SUMBER SEMULAJADI

Negara kita Malaysia dianugerahkan dengan kepelbagaian biologi yang tinggi baik di daratan mahupun di persekitaran akuatik. Di antara ekosistem penting di mana khazanah ini ditemui ialah hutan, sungai, tasik dan terumbu karang. Komponen penting yang ditemui dan turut menjadi penyokong kehidupan di setiap ekosistem ini adalah tanah.

PENCEMARAN TANAH

Tanah adalah bahagian permukaan bumi yang terdiri daripada mineral dan bahan organik. Tanah sangat penting peranannya bagi semua kehidupan di bumi dan merupakan alat penapis semulajadi untuk bekalan air minuman. Tumbuhan pokok menyediakan makanan dan oksigen kemudian menyerap karbon dioksida dan nitrogen. Tanah yang subur disebabkan oleh kehadiran hidupan tanah seperti serangga, cacing, cendawan termasuk juga mikroorganisma halus seperti dalam air, fungi, protozoa dan bakteria.

PUNCA PENCEMARAN TANAH

MANUSIA
MEMBUANG
SAMPAH SARAP
MERATA-RATA

AKTIVITI
PENEROKAN
HUTAN YANG
TIDAK
TERKAWAL

AKTIVITI HARAM
SEPERTI
PERLOMBONGAN
DAN PENGGALIAN
SUMBER
MINERAL

BAHAN
BUANGAN
DARIPADA
KILANG

KEGIATAN
OPERASI TAPAK
PERLUPIHAN
SAMPAH
SECARA
HARAM

AKTIVITI
PEMBALAKAN,
PEMBINAAN DAN
PEMBANGUNAN
YANG TIDAK
SEIMBANG

MENGUNAKAN
RACUN
SERANGGA
SECARA
BERLEBIH-
LEBIHAN

**CARA
MENGATASI
PENCEMARAN
ALAM SEKITAR
MELALUI TANAH**

1. MENERAPKAN
PENDIDIKAN
ALAM SEKITAR

2. MENGADAKAN
PAMERAN BERKAITAN
BAHAN-BAHAN YANG
MENYEBABKAN
PENCEMARAN TANAH

3. MENINGKATKAN
AKTIVITI TANAM
POKOK

4. MENGAWAL
AKTIVITI PEMBINAAN,
PERLOMBONGAN DAN
PEMBALAKAN SUPAYA
SEIMBANG DENGAN
MEMELIHARA DAN
MEMULIHARA FLORA
DAN FAUNA

5. PIHAK BERKUASA
MENGENAKAN DENDA
DAN KOMPAIN
TERHADAP PESALAH
YANG MENJALANKAN
KEGIATAN HARAM.

6. MENJALANKAN
PROSES
KITAR SEMULA
BAHAN-BAHAN
BUANGAN

7. PENGGUNAAN
RACUN SERANGGA
SECARA BERLEBIHAN

IMPAK DAN KESAN PENCEMARAN TANAH

APAHAL??

TUMPANG BERTEDUH,
RUMAH SAYA DAH
KENA TEBANG OLEH
PEMBALAK HARAM!!!

RAKAN
ALAM SEKITAR

Sebagai warga alam, anda boleh menjalankan aktiviti-aktiviti pembangunan dengan penuh **berhemah, mesra alam** dan **mengelak dari melakukan kemusnahan**. Kita juga perlu ingat bahawa kita hanya ada satu bumi untuk didiami.

Illustrasi: Murni Salsabila (Murni Salsabila)

BAHAN BUANGAN TOKSIK DAN BERBAHAYA

AIK? TADI
BUKAN MAIN JERNIH
SUNGAI NI..

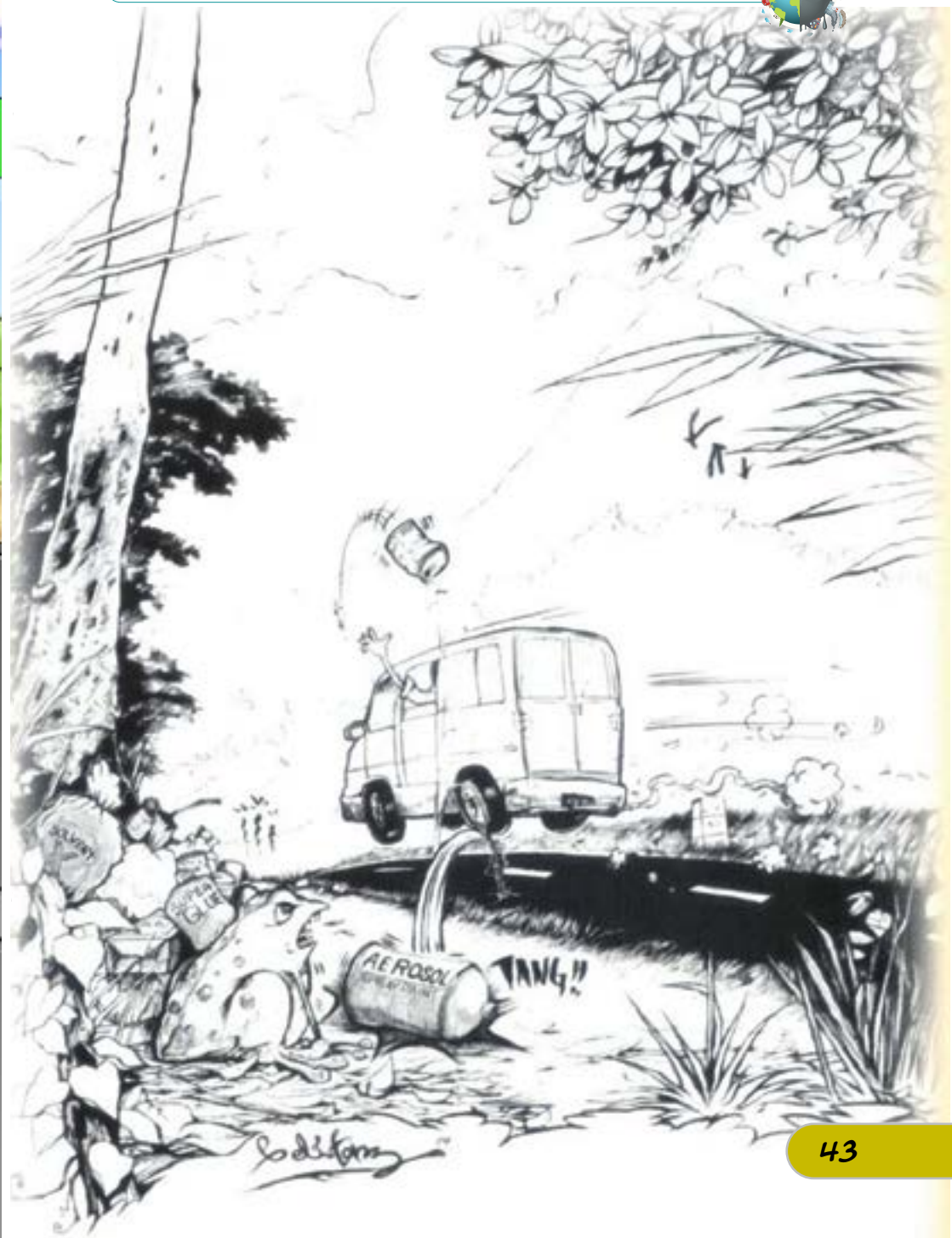
NTAH-NTAH
ADA ORANG MINYAK
MANDI KAT BELAH
ATAS KOT BAPAK..

Dari segi perundangan sisa minyak pelincir terpakai adalah buangan terjadual yang disenaraikan di bawah Peraturan-Peraturan Kualiti Alam Sekeliling (Buangan Terjadual) 2005.

**OPOCOT!!
LORI NI SELUDUP
SISA KULIT DURIAN
DARI LUAR NI!!**

SAMPAH
TOKSIK!

BIODATA KARTUNIS

ALLAHYARHAM BELITONG@
MOHD. HAIRUL BIN
MOHD. NOH

GENESIS @
CHAN YU LOONG

YAZ MALEE@
ZAMRI BIN
PAHRUL

INSPEKTORSAHAB@
NORZAIMAN BIN
NOOR ROSNI

UMBUT @
ABU BAKAR BIN
ABDULLAH

KANGKUNG @
ISRAQ REFFANDY
BIN ABD. MALIK

SIREH @
ANUAR BIN HASAN

PADI @
ABDUL RAZAK
BIN RAZALI

**HAJI ZAINAL BUANG
BIN HUSSEIN
(PRESIDEN
PEKARTUN)**

DUKU@
KHAIRUL IZUDDIN
BIN AZIRILAH

KEMENTERIAN
ALAM SEKITAR DAN AIR
Ministry of Environment and Water

Jabatan Alam Sekitar

Kementerian Alam Sekitar dan Air
Aras 1-4, Podium 2 & 3
No. 25, Persiaran Perdana, Presint 4
Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan
62574 PUTRAJAYA

☎: 03-8871 2000

🌐: www.doe.gov.my

ISBN 978-967-2845-25-6

9 789672 845256